

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ για ένα σύγχρονο

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ και ΚΟΜΜΑ

Εργατική πολιτική για το μέρος και το όλο. Το επαναστατικό κόμμα στο κίνημα

Εισήγηση του Νίκου Πελεκούδα στην εκδήλωση: 100 χρόνια από το θάνατο του Β.Ι. Λένιν- Η πολιτική και θεωρητική συμβολή του για την επαναστατική αλλαγή της κοινωνίας, 11/2/2024

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι σαφής η ύπαρξη τριών επιζήμιων πλευρών ανάγνωσης και «αξιοποίησης» της σκέψης του Λένιν γενικά, αλλά και ειδικά στο θέμα αυτής της εισήγησης. Η πρώτη αφορά μια εξιδανίκευση, «αγιοποίηση» όπως συνηθίζουμε να λέμε και απουσίας οποιασδήποτε κριτικής. Η δεύτερη ταυτίζεται με τις γνωστές επίσης αιτιάσεις πως το έργο του είναι απόλυτα και αποκλειστικά καθορισμένο από την ιστορική εποχή και το ρωσικό κοινωνικό οικονομικό σχηματισμό. Κοινώς μεγάλος και σημαντικός ήταν για τότε και εκεί. Η τρίτη διάσταση η οποία είναι ενδεχομένως και πιο επικίνδυνη από τις προηγούμενες αφορά έναν εκλεκτικισμό

της ίδιας της σκέψης του Λένιν, όπου τσιτάτα χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν ανάγκες της στιγμής, πέφτοντας και στα δύο προηγούμενα λάθη. Έξω από το ιστορικό πλαίσιο που διατυπώθηκαν, και πάντα με τάση να επιβεβαιώνεται σε κάθε περίπτωση ο μεγάλος επαναστάτης. Το τελικό αποτέλεσμα είναι να μην γίνεται κατανοητό το περιβάλλον και οι αντιπαραθέσεις που επιχειρούσε να παρέμβει και φυσικά να δυσφημείται ουσιαστικά, ο πυρήνας και η μεθοδολογία της σκέψης του, με στόχο την επανάσταση, και ο οποίος μπορεί να παίξει ένα προωθητικό ρόλο στο εγχείρημα της κομμουνιστικής επαναθεμελίωσης.

Στην παρούσα εισήγηση στο κέντρο του ενδιαφέροντος βρίσκεται **το χρονικό διάστημα της αποκρυστάλλωσης της βασικής αντίληψης του Λένιν για τη συγκρότηση του Κόμματος και τη σχέση του με το κίνημα** (πολιτική και οικονομική πάλη), ιδιαίτερα το εργατικό για την ιστορική εποχή που παρεμβαίνει. Αναφερόμαστε δηλαδή στο χρονικό διάστημα κυρίως από το 1899 έως και το 1904, χωρίς να παραβλέπουμε και μετέπειτα παρεμβάσεις πάνω στα ζητήματα.

Στόχος είναι να αναδειχτεί **ο επαναστατικός και διαχρονικός πυρήνας της σκέψης του Λένιν**, εισαγωγικά φυσικά σε μια αναγκαία συλλογική συζήτηση του εγχειρήματός μας, που τείνει να υπερβαίνει το χρονικό προσδιορισμό της διατύπωσής του και φυσικά χωρίς καμία πρόθεση απόδοσης κανενός παπικού αλάθητου. Αυτό άλλωστε ήταν και κάτι που και ο ίδιος το απεχθανόταν. **Προτείνονται λοιπόν 11 συγκεκριμένα σημεία με τα κριτήρια που παρουσιάστηκαν προηγουμένως.**

Γενικά το βασικό ζήτημα από το οποίο προκύπτει όλη η επιχειρηματολογία του Λένιν, σε σχέση με το ζήτημα της πολιτικής του Κόμματος και της σχέσης του με τα κινήματα είναι **εάν η σοσιαλδημοκρατία θα υπάρξει ως ένα Κόμμα για την κοινωνική επανάσταση ή ως ένα δημοκρατικό κόμμα κοινωνικών μεταρρυθμίσεων**. Η σχέση αλλά και η αυτοτέλεια αυτών των δύο πλευρών πολιτικής διαπερνά όλο τον προβληματισμό του. Τα κείμενα που αφορούν και τις δυο αυτές πλευρές έχουν χαρακτήρα πολεμικό, μάχης. Ο Λένιν παρουσιάζει τις δικές του θεωρητικές απολήξεις με στόχο αυτές να έχουν συγκεκριμένα οργανωτικά αποκρυσταλλώματα και λαμβάνοντας υπόψη του την κίνηση της ίδιας της εργατικής τάξης.

Στις αρχές του 20ου αιώνα στη Ρωσία, η βιαιότητα της απολυταρχίας έδειχνε, όπως επισήμαινε ο ίδιος, να σβήνει κάθε διαφορά ανάμεσα στα σοσιαλδημοκρατικά (κομμουνιστικά) καθήκοντα για την πολιτική πάλη, με αυτά ενός εργατικού συνδικάτου. Η αφύπνιση του εργατικού κινήματος σε ένα περιβάλλον γενικής απαγόρευσης κάθε συλλογικής μορφής αγώνα, ακόμα και της απεργίας, δημιουργούσε τις προϋποθέσεις

υποκατάστασης της κομμουνιστικής επαναστατικής πολιτικής με μια «πολιτικοποίηση της οικονομικής δουλειάς». «Έχει μεγάλη σημασία η ασήμαντη καθημερινή δουλειά», «οι εργάτες δίνουν μάχες όταν βλέπουν κάποιο άμεσο όφελος», «να πολιτικοποιήσουμε την οικονομική πάλη ενάντια στην κυβέρνηση», «οι εργάτες μπορούν μόνοι τους αυθόρμητα να κινηθούν προς τη σοσιαλδημοκρατική πολιτική» ήταν μερικά από τα επιχειρήματα των αντιπάλων του Λένιν. Επιχειρήματα που αναπαράγονται οριακά αυτούσια στο παρόν, από τους σημερινούς υπερασπιστές της οικονομικής-μερικής-κινηματικής δράσης και των αυθόρμητων εκδηλώσεων. Της υποκατάστασης τελικά της συνολικής θεωρητικής και πρακτικής προγραμματικής επαναστατικής κομμουνιστικής πολιτικής από οποιοδήποτε κίνημα ή από το εργατικό κίνημα ως έχει.

Είναι άλλωστε ο ίδιος ο σύγχρονος καπιταλισμός, στο σημερινό στάδιό του, που ξεριζώνοντας κατακτήσεις αιώνα και πλέον, οδηγεί στην ίδια πολιτική συμπεριφορά τμήματα των κοινωνικών αγώνων. Έχει άλλωστε τεράστιο ενδιαφέρον και για την ιστορική εποχή που συζητούμε τη λενινιστική θεωρία και πράξη, το γεγονός πως την ίδια στιγμή που οι πρωταγωνιστές όλων των μεγάλων εξεγέρσεων στον πλανήτη (Γαλλία, Η.Π.Α., Χιλή σαν ένα μικρό παράδειγμα) αλλά και ριζοσπαστικών και συγκρουσιακών εργατικών και κοινωνικών αγώνων αναζητούν δύσκολα, μειοψηφικά και προς το παρόν χωρίς ορατό αποτέλεσμα όρους εμφάνισης μιας σύγχρονης επαναστατικής αντικαπιταλιστικής στο ελάχιστο πολιτικής και κοινωνικής οργανωμένης πρωτοπορίας, υπάρχουν πάμπολλοι «κόλακες» τους οι οποίοι αρκούνται σε όσα «αυθόρμητα» συμβαίνουν. Έτσι το νήμα της συνέχειας αυτών των κινήσεων των υπό εκμετάλλευση όπου γης κόβεται, είναι υποχρεωμένοι να αρχίζουν από την αρχή, χωρίς σχέδιο.

ΤΑ 11 ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Η συζήτηση είναι για το Λένιν διεθνής. Για τα ζητήματα αυτά υπάρχουν σχηματισμένες τάσεις εντός της σοσιαλδημοκρατίας, αναφέροντας όπως πάντα έκανε στα έργα του ποιες είναι αυτές και με ποιους πολιτικούς ηγέτες. Ο προβληματισμός για την ύπαρξη ενός επαναστατικού σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος δεν αποτελεί μια εμμονή μιας κάστας εντός αποκλειστικά του εθνικού ρωσικού χώρου. Ακόμα περισσότερο είναι ζήτημα που απασχολεί την ίδια την εργατική τάξη και τους πρωταγωνιστές των κοινωνικών αγώνων. Η ανάγκη της γνώσης του τί και πώς συμβαίνει έξω από τα εθνικά σύνορα που αναπτύσσεται η δράση μας, είναι ένα στοιχείο όλο και πιο ευδιάκριτο στους ίδιους τους εργαζόμενους, με όρια, στρεβλά, επιλεκτικά, αλλά υπάρχει. Η ταξική πάλη στον εθνικό χώρο αποτελεί τμήμα μια παγκόσμιας κίνησης της εργατικής τάξης και των επαναστατικών πρωτοποριών της. Η διαχρονική αλλά και η επίκαιρη κρισιμότητα αυτής της πλευράς της

επαναστατικής κομμουνιστικής πολιτικής είναι προφανής σε μια εποχή όξυνσης κάθε αντίφασης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού που τείνει να ενώνει τους εκμεταλλευόμενους πάνω στην ατζέντα της πάλης τους, ενώ ταυτόχρονα επιχειρεί να ορθώνει τείχη κάθε είδους εθνικών ιδιομορφιών.

2. Η ανάγκη για θεωρία που θα εξοπλίσει το Κόμμα, επαναστατική, μαρξιστική, απέναντι σε μια γενικευμένη άρνηση της θεωρίας, ενάντια σε κάθε ολοκληρωμένη θεωρία που εκδηλώνεται με έλλειψη αρχών και με εκλεκτικισμό. Αυτή άλλωστε είναι και η βάση της επίθεσης που εξαπολύει ο Λένιν ενάντια σε όσους διεκδικούν ελευθερία κριτικής, και αποδεικνύει ότι στην πράξη οι υπερασπιστές αυτής της ελευθερίας κριτικής στο μαρξισμό, εκφράζονται με την άρνηση η θεωρία να είναι ιδιαίτερο και σταθερό μέτωπο που θα το αντιμετωπίζουν οργανωμένα οι επαναστάτες. Αυτή είναι η ερμηνεία που προτείνεται από την εισήγηση, και όχι αυτή που αφορά μια υποτιθέμενη άρνηση οποιουδήποτε εσωκομματικού διαλόγου και κριτικής. Άλλωστε ακόμα και σε κρίσιμες στιγμές, ακόμα και στη φωτιά των επαναστατικών γεγονότων κάτι τέτοιο δεν αποτελούσε τον κανόνα της λενινιστικής πολιτικής. Στην εποχή μας οι αντίπαλοι μιας επαναστατικής κομμουνιστικής πολιτικής αυτή την πλευρά μιας σύγχρονης «ελευθερίας κριτικής» αναπαράγουν. Δηλαδή την υποτιθέμενη έλλειψη ανάγκης για ολοκληρωμένα κοσμοθεωρητικά συστήματα σκέψης, πολύ περισσότερο όταν αυτά βγαίνουν από ένα ακαδημαϊκό πλαίσιο συζήτησης και επιχειρούν να παρέμβουν στο εργατικό κίνημα και να μετατοπίσουν προς την επανάσταση και τον κομμουνισμό συνειδήσεις. Χωρίς επαναστατική θεωρία δεν μπορεί να υπάρξει επαναστατικό κίνημα.

3. Οι επαναστάτες κομμουνιστές τάσσονται έμπρακτα όχι μόνο ενάντια στο σωβινισμό της «δικής τους» αστικής τάξης. Αυτή πρέπει να είναι δεδομένη και σε αυτό ο Λένιν επιμένει αρκετά πριν γράψει το «*Ιμπεριαλισμός, νεότατο στάδιο του καπιταλισμού*» έχοντας όμως ήδη στις θεωρητικές αποσκευές του το «όπλο» που ονομαζόταν «*Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Ρωσία*». Με βάση αυτή την εκτίμηση καθορίζουν και την παρέμβασή τους μέσα στην εργατική τάξη, επιχειρώντας να εδραιώσουν την καθολική τουλάχιστον καχυποψία για τις στοχεύσεις του καπιταλισμού της «χώρας τους». Το πιο εντυπωσιακό είναι ότι ακόμα και αυτή η πλευρά εντάσσεται έχοντας ως αφετηρία το όλο και όχι το μέρος, δηλαδή τη διεθνή ταξική πάλη και την ανάγκη μιας γενικευμένης καχυποψίας και άρνησης των καπιταλιστικών συμφερόντων. Το κομμουνιστικό κίνημα είναι διεθνές από την ίδια τη φύση του. Το κρίσιμο σημείο είναι όχι η απλή γνώση της πείρας των επαναστατών σε άλλες χώρες ή η απλή αντιγραφή και μίμηση των δικών τους επιλογών, αλλά η αξιοποίηση της διεθνούς πείρας του επαναστατικού κινήματος στις συνθήκες πάλης στον εθνικό χώρο με αυτοτέλεια στην επαλήθευσή της.

4. Η πεποίθηση για το συνειδητό και το αυθόρμητο και φυσικά τη διαλεκτική σχέση ανάπτυξής τους. Το αυθόρμητο αποτελεί «εμβρυακή» μορφή του συνειδητού, υπάρχει «αυθόρμητο και συνειδητό». Και συμβαίνει έτσι κι αλλιώς κάθε φορά που οι εκμεταλλευόμενοι αναμετρώνται με τον καπιταλισμό. Διαχωριστική γραμμή στη λενινιστική σκέψη είναι εάν οι απεργίες, οι αγώνες, είναι ξεσπάσματα εκδίκησης ή πάλη με συγκεκριμένες διεκδικήσεις. Στο επίπεδο της συνείδησης το καθοριστικό στοιχείο της τομής έγκειται στο αν ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους εργάτες και στα αφεντικά, χαρακτηρίζεται από την επίγνωση της αγεφύρωτης αντίθεσης των συμφερόντων της εργατικής τάξης με όλο το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό καθεστώς. Ακόμα και «συνειδητές» απεργίες που υποβάλλουν αιτήματα συγκεκριμένα, αναπτύσσουν συγκεκριμένη τακτική, δε σημαίνει απαραίτητα σοσιαλδημοκρατική επαναστατική πάλη. Όμως όπως και η ίδια η σύγχρονη εμπειρία έχει αποδείξει «όσο μεγαλύτερη είναι η αυθόρμητη άνοδος των μαζών, όσο πλατύτερο γίνεται το κίνημα, τόσο πιο γρήγορα μεγαλώνει και η απαίτηση για μεγαλύτερη συνειδητότητα και στη θεωρητική και στην πολιτική και στην οργανωτική σοσιαλδημοκρατική δουλειά». Η ανάγκη που ξανά και ξανά υπογραμμίζεται είναι αυτή και όχι η «πολιτικοποίηση της οικονομικής πάλης». Δεν αρκεί να προστίθεται διακοσμητικά κάποια πολιτικά αιτήματα για να είναι ήσυχη η συνείδηση του άκριτου υπερασπιστή του αυθόρμητου, πως ο αγώνας «πολιτικοποιήθηκε».

5. Η σοσιαλδημοκρατική συνείδηση έρχεται από έξω, έξω από την οικονομική πάλη, έξω από σφαίρα των σχέσεων ανάμεσα στους εργάτες και τους εργοδότες. Η εξέλιξη της συνείδησης της εργατικής τάξης, του ίδιου του ανθρώπου συνολικά δεν αναπτύσσεται γραμμικά, δεν ανεβαίνει σκαλοπάτι το σκαλοπάτι από την στοιχειακή αυθόρμητη πάλη και συνείδηση, στην επαναστατική κομμουνιστική και στις ανάλογες πολιτικές επαναστατικές πρακτικές. Ακόμα περισσότερο η αστική τάξη παρεμβαίνει συστηματικά, μέσα από τους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς, την προπαγάνδα «επίσημων» αλλά και ανεπίσημων διαύλων αναπαραγωγής της αστικής ιδεολογίας και των προκαταλήψεων που τη συνοδεύουν, με σκοπό να υπάρχουν εκατοντάδες αποχρώσεις αποδοχής του οριστικού χαρακτήρα της ύπαρξης του καπιταλισμού, της αποδοχής πως χωρίς ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής, χωρίς ανταγωνισμό, χωρίς κράτος δε γίνεται να ζήσουμε. Ενώ ανάλογα με τα συμφέροντα του κεφαλαίου όπως αυτά προσδιορίζονται σε κάθε ιστορική εποχή, καθορίζεται και το επίπεδο ανοχής των εργατικών και κοινωνικών διεκδικήσεων, ακόμα και αν αυτές βρίσκονται στρατηγικά εγκλωβισμένες στις αστικές στοχεύσεις. Αν η συνείδηση της επαναστατικής κομμουνιστικής πάλης πρόκυπτε γραμμικά από την ίδια την κίνηση της τάξης, τότε δε θα υπήρχε καμιά ανάγκη επιστημονικής επεξεργασίας της πραγματικότητας γενικά, με στόχο την εργατική χειραφέτηση. Σε αυτή την κρισιμότερη θεωρητική και πολιτική πάλη συμμετέχουν και

επεξεργάζονται το περιεχόμενό της και αγωνιζόμενοι εργάτες, στο βαθμό που κατορθώνουν να είναι τμήμα αυτής της σοσιαλιστικής επαναστατικής διανόησης που φέρνει, που γεμίζει όπως γράφει ο επαναστάτης ακόμα Κάουτσκι το 1902, την εργατική τάξη με συνείδηση του ρόλου και των καθηκόντων της προκειμένου να τινάξει από πάνω της τον καπιταλιστικό ζυγό, που έχει ως βάση του την απόσπαση υπεραξίας αλλά χαρακτηρίζεται και από άλλες πλευρές καταπίεσης. Χωρίς τη γνώση, την ερμηνεία, την ιστορική ανάπτυξη και αυτών των πλευρών, η εργατική συνείδηση μόνο στη μάχη για το μεροκάματο δεν αντιλαμβάνεται την ανάγκη της επαναστατικής λύσης. Στην εποχή μας αυτή η δυνατότητα είναι μεγαλύτερη από την εποχή του Λένιν με ένα διευρυμένο επιστημονικά καταρτισμένο κοινωνικό δυναμικό που αντιμετωπίζει όμως άλλης ποιότητας προκλήσεις για να συναντηθεί με την επαναστατική θεωρία και πολιτική. Η υποταγή, η δουλοπρέπεια στο αυθόρμητο των κινήματων, η επίκληση των δυσκολιών που προκύπτουν ακριβώς από την ίδια την άρνηση των αντιπάλων της σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής να εισαγάγουν σοσιαλδημοκρατική συνείδηση, οδηγεί σε μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία, που είναι τελικά η καθήλωση του κινήματος.

6. Υπάρχει όμως πολιτική και πολιτική. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η συνδικαλιστική εργατική πολιτική και η καθήλωση σε αυτήν, είναι αστική πολιτική. Η σοσιαλδημοκρατική πολιτική συνδέει τα γενικά καθήκοντα του σοσιαλισμού με τις σύγχρονες εθνικές συνθήκες σε κάθε χώρα. Λοιδορεί μάλιστα ιδιαίτερα έντονα το επιχείρημα περί των «εφικτών στόχων». Αν χειροπιαστό αποτέλεσμα μπορεί να έχει η οικονομική πάλη, η πάλη σε ένα ιδιαίτερο ζήτημα ή μέτωπο γιατί εκεί είναι πιο εφικτό, τότε η πάλη ενάντια συνολικά στο πολιτικό καθεστώς και το καπιταλιστικό σύστημα είναι τελεσίδικα ουτοπική! Μεθοδολογικά κλείνει πριν αρχίσει η δυνατότητα αντικαπιταλιστικής πάλης! Εξάλλου αν μπορούσε να προκύψει η ανατροπή του συστήματος από ένα άθροισμα εφικτών κινήματων που θα πρόσθεταν τους αγώνες τους, αυτό θα είχε γίνει από τον ίδιο τον οικονομικό αγώνα του εργατικού κινήματος, ως άθροισμα της πάλης των διαφόρων κλάδων και χώρων δουλειάς. Το αποτέλεσμα είναι το αντίθετο. Ο Λένιν τονίζει πως το μόνο που αποδεικνύεται από αυτή την επιχειρηματολογία είναι όχι μόνο η καθήλωση των αγώνων αλλά κυρίως «το να υποστηρίζει κανείς μια τέτοια γνώμη δεν ισοδυναμεί με τίποτε άλλο παρά με την προσπάθειά του να φορτώνει το φταίξιμό του στους άλλους, να φορτώνει το δικό του φιλισταϊσμό (και τον μπερνσταϊνισμό) στους εργάτες». Υποταγή του όλου στο μέρος. Με αυτή την έννοια η λενινιστική πρόταση για τη σχέση των άμεσων διεκδικήσεων με την πάλη για την ανατροπή του κεφαλαίου και των κυβερνήσεών του (της απολυταρχίας στην εποχή του) προσεγγίζεται ξανά διαλεκτικά, ξανά με ιεράρχηση του όλου που εμπερικλείει το μέρος. Η λενινιστική λογική δεν απορρίπτει τις άμεσες διεκδικήσεις ούτε και φυσικά είναι ένα manual μόνο για αυτές. Το κρισιμότερο ζήτημα είναι πως ακόμα και οι άμεσες διεκδικήσεις τίθενται από την άποψη της αντικαπιταλιστικής πάλης και της

σοσιαλιστικής ανατροπής. Καταδεικνύουν τις αναγκαίες υποχωρήσεις που θα πρέπει να κάνει το κεφάλαιο συνολικά στην πολιτική του για να τις παραχωρήσει, ως αποτέλεσμα και εργατικών αγώνων που ζητούν να παίρνουν πίσω από την κλεμμένη υπεραξία, να μεταβάλλουν τον συσχετισμό εκμετάλλευσης, και έτσι να αλλάζουν ουσιαστικά τον συσχετισμό ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία. Η λενινιστική αντίληψη για τις άμεσες διεκδικήσεις δεν είναι ένα μεταβατικό πρόγραμμα πάλης όπου ο τόνος πέφτει σε μια ατέρμονη μετάβαση ανοχής παραλλαγών της κεφαλαιακής πολιτικής. Ο τόνος πέφτει στην πάλη, από τη σκοπιά της ανατροπής της κεφαλαιοκρατίας και της πολιτικής της. Στο εδώ και το τώρα.

7. Εργάτες ή διανοούμενοι ηγέτες, δηλαδή πρακτικά όχι στους διανοούμενους θεωρητικά καταρτισμένους ηγέτες; Να υπάρχει σχέδιο δράσης ή αυτό είναι μια σχεδιομανία των ηγετών και το εργατικό κίνημα θα τα λύσει όλα μόνο του; Στην πράξη η άρνηση της δυνατότητας ενός Κόμματος να σχεδιάζει το σύνολο της πολιτικής του, να περιγράφει και να επιχειρεί να διαμορφώσει τις καταστάσεις στην ταξική πάλη, σημαίνει αέναους κύκλους αγώνων που δε θα είναι σε θέση να εκτιμήσουν το σύνολο της τακτικής του κράτους και του κεφαλαίου, των συμμαχιών και εφεδρειών του, σε τελική ανάλυση το ποιοι είναι φίλοι και ποιοι αντίπαλοί του και από ποια σκοπιά. Ταυτόχρονα η άρνηση στους «διανοούμενους ηγέτες», οδηγεί στη ματαίωση της συνάντησης της σοσιαλιστικής κοσμοθεωρίας με την ίδια την εργατική τάξη, με τα ίδια τα κινήματα γενικότερα. Τα υποκείμενα των αγώνων επιβάλλεται να τοποθετούνται για το περιεχόμενο της μάχης που δίνουν, χωρίς όμως να επιβάλλεται σιωπή στην οργανωμένη επαναστατική κομμουνιστική πρωτοπορία των αγώνων, στο ίδιο το Κόμμα τελικά. Η εργατική τάξη και το Κόμμα δεν εξαιρούνται από την κριτική και τον έλεγχο της ηγεσίας τους (κάτι που ο Λένιν αργότερα και όχι στα χρόνια της βασικής αναφοράς της εισήγησης θα προσεγγίσει με μεγαλύτερη πληρότητα).

8. Η απάντηση στα προηγούμενα καθορίζει και τη φυσιογνωμία του ίδιου του κόμματος. Το κόμμα πρέπει να ικανοποιεί τις επαναστατικές επιδιώξεις και τάσεις των μελών του, απαντώντας συγκεκριμένα στα προηγούμενα ζητήματα. Να δίνει γνώση της ιστορίας του επαναστατικού κινήματος στη χώρα και διεθνώς. Να ασκεί επιρροή και να επιδρά και σε άλλα κοινωνικά στρώματα, ζήτημα που εξαρτάται από το χαρακτήρα και τα αποτελέσματα της δουλειάς μέσα στην εργατική τάξη και την διεύρυνση των δυνάμεών του εκεί. Θέτει στην πρώτη γραμμή την ανάγκη μιας εφημερίδας συλλογικού οργανωτή με πολιτικό, αγωνιστικό επίπεδο και όχι απλά μια πολυσέλιδη προκήρυξη. Με απόλυτη προσήλωση στη μαρξική θεωρία ο Λένιν υπογραμμίζει πως ένα κόμμα δεν είναι αυτό που διατείνεται το ίδιο ότι είναι, αλλά ότι αυτό καθορίζεται από το χαρακτήρα και το

περιεχόμενο της δράσης του. Εξαιρετικά σύγχρονη και επίκαιρη υπενθύμιση μιας εκ των βασικών θέσεων του ιστορικού υλισμού, ιδιαίτερα στο φόντο της επίκλησης όμοιων συμβόλων, εννοιών, ιστορικής αναφοράς από κόμματα και οργανώσεις σε όλο τον κόσμο, και στην Ελλάδα που πρακτικά έχουν παραιτηθεί από την επαναστατική πάλη εδώ και δεκαετίες.

9. Υπάρχουν συναφή ερωτήματα στην εποχή μας; Υπάρχουν και σε πολλές περιπτώσεις είναι τα ίδια ακριβώς σε ό,τι αφορά την σχέση πολιτικής και κινήματος-αγώνων από τη σκοπιά του κόμματος. Τα ίδια σε σχέση και με τη θεωρία ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και της απομόνωσης των κινήματων μέσα από αποκλειστικές ταυτότητες, ή «προνομιακά» μέτωπα πάλης, που ανάγονται ως τα κυρίαρχα υπεράνω όλων. Αντίθετα όλες οι εκδηλώσεις του κινήματος αντίστασης στην καπιταλιστική βαρβαρότητα (γυναικείο, Lgbtqi+, περιβάλλον, εκπαίδευση, μετανάστες-πρόσφυγες, αντιπολεμικό κίνημα κ.τ.λ.) αποτελούν πλευρές της πάλης ενάντια στην εμβάθυνση της εργατικής εκμετάλλευσης, ενάντια στη διευκόλυνση απόσπασης υπεραξίας και διεύρυνσης της αλλοτρίωσης του ανθρώπου σήμερα. Ανεξάρτητα με το πώς τα ίδια αυτά τα κινήματα βλέπουν τον εαυτό τους, είναι πραγματικές αυτοτελείς κινήσεις αγωνιζόμενων κοινωνικών τμημάτων που ένα επαναστατικό κόμμα πρέπει να δημιουργήσει τη δική του «σοσιαλδημοκρατική» πτέρυγα μέσα σε αυτά, με βασική επιδίωξη την κοινωνική επανάσταση (που πολλά από αυτά βέβαια δεν την προσεγγίζουν καν, αν δεν την αρνούνται και ανοικτά, ή τουλάχιστον βασικές τάσεις τους). Το ζήτημα κατά συνέπεια δεν είναι η αναγόρευση της μιας ή της άλλης «οικονομικής πάλης» ως της κυρίαρχης. Η πρόκληση για να τσακίσουμε το καπιταλιστικό σύστημα είναι η προγραμματική, πολιτική και οργανωτική ενοποίηση των πρωτοπόρων αγωνιστών, που θα ωθήσει την εργατική τάξη και τους υπό εκμετάλλευση να απελευθερωθούν, έργο που άλλωστε είναι των ίδιων.

10. Η γραφειοκρατικοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων ανεξαρτήτως θεωρητικής αναφοράς (σταλινικά, τροτσικιστικά, μαοϊκά στη συντριπτική πλειοψηφία τους παγκόσμια κ.τ.λ.) επανέφερε το ερώτημα για τους «κακούς» θεωρητικούς απέναντι στους εργάτες που δεν αφήνονται να δράσουν. Οι αποφάσεις του 10ου Συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης, αποτελούν βαριά κληρονομιά, δυσβάσταχτη για το κομμουνιστικό κίνημα. Παρόλο τον προσωρινό χαρακτήρα που ο ίδιος ο Λένιν τους έδιδε (η συζήτηση για το χαρακτήρα αυτής της προσωρινότητας, ή το ρεαλιστικό στοιχείο να παραμείνει τέτοια είναι μια άλλη ευρύτερη αναγκαία συζήτηση που είναι πέραν των στοχεύσεων αυτής της εισήγησης). Και εδώ χρειάζεται η διαλεκτική του Λένιν, σε άλλες συνθήκες, τις σύγχρονές μας. Το κόμμα δεν κατανέμει αδιατάρακτες οργανωτικές και πολιτικές ιδιότητες άπαξ δια παντός και μόνιμα. Δεν αναπαράγει συνολικές «μονιμότητες». Όμως την ίδια στιγμή πρέπει να αξιοποιήσει ταλέντα, πολιτικές και

οργανωτικές ανάγκες, να διαχειριστεί δηλαδή γόνιμα το διαχωρισμό ιδιοτήτων που παράγει καθημερινά η καπιταλιστική αλλοτρίωση. Οι ηγεσίες, ο όσο το δυνατόν ισοδύναμος ρόλος όλων των επαναστατών μελών του Κόμματος, δεν καθίσταται πραγματικότητα μόνο επειδή υπάρχει η θέληση για αυτό, την ίδια στιγμή που αυτή η θέληση πρέπει να αποκτά πολιτικά χαρακτηριστικά και να αποτυπώνεται έμπρακτα.

11. Κάθε ένα από τα ζητήματα που αναφέρθηκαν είναι και σήμερα αντικείμενο προβληματισμού. Η κατάσταση διεθνώς και στην Ελλάδα του εργατικού κινήματος και ιδιαίτερα του επαναστατικού κομμουνιστικού κινήματος τα επαναφέρουν άμεσα στη συζήτηση, την ίδια στιγμή που γίνεται μια λυσσασμένη προσπάθεια όχι μόνο από το αστικό στρατόπεδο, να θαφτούν στη λήθη ως ξεπερασμένα, αναχρονιστικά. Ο αντίπαλος βλέπει πως οι όροι της ομαλής αναπαραγωγής της κυριαρχίας του δοκιμάζονται. Και λόγω των δικών του αντιφάσεων, αλλά και λόγω της εντεινόμενης αφύπνισης των υπό πολλαπλή εκμετάλλευση εργατικών πλειοψηφιών παγκόσμια. Για αυτό και στο βαθμό που ανοίγει τα ζητήματα της θέσης του Λένιν στην ανθρώπινη ιστορία, αυτό γίνεται για να τονιστεί ένα ιδιόμορφο μείγμα περιορισμού του στις ιστορικές συνθήκες που γεννήθηκε η σκέψη του, αποκρύπτοντας ταυτόχρονα τον επαναστατικό και διαχρονικό πυρήνα της σκέψης του, τονίζοντας την κατάληξη του σοβιετικού εγχειρήματος και ταυτίζοντας τον πλήρως με αυτήν. Είναι σα να λένε στην παγκόσμια εργατική τάξη *«γιατί να επαναστατήσεις αφού θα καταλήξεις πάλι στον καπιταλισμό;»*

Ας αντιμετωπίσουμε τη λενινιστική σκέψη και θεωρία, 100 χρόνια μετά το θάνατο του μεγάλου επαναστάτη και νικητή, με τον τρόπο που πρότεινε ένας από αυτούς που αξιοποίησε ο Λένιν για να καθορίσει και τη δική του γραμμή μάχης και ανάγνωσης της πραγματικότητας μετά την κήρυξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου. Είναι ο Κλαούζεβιτς, ο οποίος αναζητώντας τη θεωρητική συμπύκνωση του χαρακτήρα του πολέμου, έγραφε συμπληρώνοντας τις βασικές αρχές της θεωρίας του (θεωρία άλλωστε χωρίς αρχές είναι αδιανόητη): *«Η θεωρία οφείλει να είναι εύκαμπτη και ανοικτή, ώστε να λαμβάνει υπόψη της τους αστάθμητους παράγοντες της μάχης και να έχει δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη»*. Όχι δόγμα, αλλά καθοδήγηση για δράση για να το μεταφράσουμε στη δική μας γλώσσα, τη γλώσσα του μαρξισμού. Χωρίς περιστροφές, η λενινιστική θεωρία για το Κόμμα και τη σχέση του με το κίνημα και τους αγώνες, για το ρόλο του Κόμματος συνολικά στην ταξική πάλη, είναι μια τέτοια θεωρία.